

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5815> (дата звернення 28.02.2024).

4. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення 28.02.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-405-7-22>

**ДО ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ВКЛЮЧАЮЧИ ВІДНОВНЕ
ПРАВОСУДДЯ, РОЗВИТОК РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ
ТА ЗДАТНОСТІ ПРОТИДІЇ ВОРОЖИМ ІНФОРМАЦІЙНО-
ПСИХОЛОГІЧНИМ ОПЕРАЦІЯМ**

Светлічний І. В.¹

адвокат,

аспірант

*Інститут держави і права імен В. М. Корецького
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Бурчак Л. І.²

аспірант

*Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Військовослужбовцям сил оборони України найчастіше потрібна правова допомога у розв'язанні питань, пов'язаних з військовою службою та з іншими життєвими, сімейними проблемами. Статтею 59 Конституції України гарантовано право кожного на правову допомогу [1].

Так, згідно дослідженням українських науковців (Гридковець Л.М., Бурчак Л.І., Светлічна О.В., Светлічний І.В. та інших) найчастіше сімейні

---

¹ Светлічний Ігор Валерійович <https://orcid.org/0000-0001-7328-548X>

² Бурчак Леся Іванівна <https://orcid.org/0009-0004-5116-4694>

союзи військових мають проблеми зі спілкуванням і вираженням почуттів, частими сварками через розлуку, низький рівень фізичної прихильності. Конфлікт між роботою та сім'єю, незадоволеність шлюбом стають причинами емоційного насильства партнерів. Таким чином, військово-службовці та їхні сім'ї все більше потребують юридичної, психологічної та соціальної допомоги для забезпечення стійкості та резильєнтності їх сімей шляхом розробки та реалізації відповідних соціально-психологічних програм [2]. Крім цього, зазначена психологічна стійкість відіграє також певну позитивну роль у збільшенні здатності протидії сил оборони України ворожим інформаційно-психологічним операціям (далі -ІПСО).

Крім цього, на думку авторів, впровадження принципів відновного правосуддя щодо військових правопорушень може сприяти зменшенню кількості військових правопорушень та злочинів про проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) завдяки відновленню позитивних міжособистісних стосунків, в тому числі між військово-вслужбовцями, проте повноцінне впровадження відновного правосуддя у військовій сфері потребує подальших ґрунтовних наукових досліджень.

На теперішній час з об'єктивних причин в сім'ях військовослужбовців можуть виникати недовіра, страх зради, депресії. Усе це переходить у телефонні конфлікти, які можуть обґрунтовувати агресивну поведінку військового, порушення наказів і статутів, зловживання спиртними напоями, спроби самогубства. В практиці автора був випадок, коли військово-службовець, намагаючись зберегти сімейні стосунки з дружиною, постійно купував собі нову обручку, тому що губив її, знімаючи стрес різним чином.

Якщо у подружжя до мобілізації були нормальні стосунки, то вони стануть запорукою успішної військової служби в подальшому за умови частих планових відпусток та зустрічей з рідними. Зазвичай у таких військовослужбовців актуалізується лише хвилювання за здоров'я рідних, поведінку дітей у школі та матеріальне забезпечення родини. Про ці моменти подружжя спілкується телефоном, тоді у чоловіка не виникають безпідставні хвилювання, сум, дезорієнтація, розпач, тому дружинам вкрай потрібно це розуміти. Якщо до служби стосунки в родині були нормальні, як правило, страх зради не турбує чоловіка або дружину, за винятком хіба що молодих особистостей, які нещодавно одружилися. Звернення до капеланів та юристів у військових частинах, налагоджена робота психологів та морально-психологічного забезпечення допоможе своєчасно виявляти напруженість у сімейних стосунках військовослужбовця та вчасно її коригувати [3].

Навіть у тилкових частинах військовослужбовці постійно відчують емоційне напруження, оскільки строки закінчення війни та демобілізації наразі непередбачувані, чинне законодавство не обмежує строк служби

мобілізованих та контрактників на даний час, що не сприяє покращенню ситуації. На думку авторів, робота військових психологів та капеланів, завчасне інформування військовослужбовців та членів їхніх родин про можливі зміни в стосунках, надання відповідних рекомендацій здатні запобігти виникненню більшості проблем у родинях військовослужбовців, в тому числі пов'язаних з ворожими ПСГО.

Переживання психологічного напруження, як і бойового стресу, посттравматичного стресового розладу, психічних та психологічних проблем часом викликає у військовослужбовця бажання відсторонитися від товаришів та близьких, аби їм не нашкодити та не нашкодити стосункам, проте завдяки такому відстороненню з'являється відчуття своєї непотрібності. Дружини військовослужбовців зізнаються в тому, що їхні чоловіки після кожного такого чергового відрядження повертаються з деякими розладами поведінки, і сім'я змушена щоразу адаптуватися. Під час кожної такої адаптації родина переживає стрес, що викликає напруження в стосунках. У сім'ях, де підтримується комунікація під час відсутності бійця, процес спілкування проходить більш раціонально.

Проблемою, що потребує уваги, є іррегулярність подружніх стосунків. За словами жінок стосунки подружжя після повернення чоловіка змінюються. Фахівці відмічають, що протягом перших днів відпустки, повернення додому у спостерігається або надмірний потяг, або ж цей потяг зникає. Часто також простежується втрата ніжності, що в подальшому може призвести до відмови від стосунків на тривалий час. Такі зміни як чоловіки, так і дружини часто інтерпретують як згасання почуттів або привід для ревності, що породжує конфлікти і деструктивно впливає на психологічний стан обох сторін.

На нинішній час в Україні відсутній системний аналіз стану надання адвокатами психологічної та правової допомоги військовослужбовцям, членам їх сімей в Україні з метою обґрунтування необхідності удосконалення правових та організаційних засад надання такої допомоги, як зазначали Бурчак Л.І. та Светлічний І.В. [4].

Зауважимо, що на офіційному сайті Міністерства оборони України <https://www.mil.gov.ua/> створено сайт-довідник «Допомога після поранення» – <https://turbota.mil.gov.ua/>, де зібрано важливу інформацію яка допоможе військовослужбовцям проходити всі етапи шляху воїна, в тому числі направлення та проходження медико-соціальної експертної комісії для встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності.

Крім того, невизначеність щодо проблем, пов'язаних з підготовкою та участю у бойових діях, часовими показниками, здатності родини справлятися з розлукою та завжди наявний ризик поранення або смерті має потенційно руйнівні наслідки. На думку командирів, стурбований, заклопотаний військовослужбовець легко відволікається і не в змозі

зосередитися на важливих завданнях у критичний момент. З психологічної точки зору, легше розізлитись, ніж протистояти болу і втраті від розлуки. У гіршому випадку, невіршена емоційна напруга може призвести до серйозних нещасних випадків або розвитку бойового стресу, який, у свою чергу, може стати причиною зриву виконання бойового завдання. Через сімейні негаразди (непорозуміння з батьками (родичами), переживання за членів родини, які залишилися на окупованій території, конфлікти з подружжям (коханими) скоюється близько 30% самогубств військовослужбовцями – учасниками бойових дій. Близько половини зафіксованих спроб суїциду в армії, за оцінками експертів, пов'язані з сімейними обставинами.

Напружені, конфліктні стосунки між подружжям (членами сімей) деструктивно впливають на психологічний стан військовослужбовців під час служби (депресивні стани, зловживання спиртними напоями, агресивність, замкнутість, порушення статуту, суїцидальні думки тощо) і не сприяють відновленню в періоди між службовими завданнями. Проте, розумні, гармонійні стосунки в сім'ї військовослужбовця є для нього підтримуючим ресурсом, особливо у період відновлення. У наш час наявність значної кількості військовослужбовців, які розлучаються через сімейні проблеми, що виникають після їх тривалого перебування в силах оборони, навіть поза районами ведення бойових дій, спонукає до розробки шляхів щодо профілактики та вирішення конфліктів у сім'ях військовослужбовців [5].

Підсумовуючи, можемо зробити висновок про те, що вдосконалення правової та соціальної підтримки військовослужбовцям, включаючи забезпечення підтримки стійкості їх сімей, оптимізації відпусток та строків служби за мобілізацією, впровадження принципів відновного правосуддя щодо військових правопорушень, деяких злочинів та проступків, призведе до збільшення резильєнтності військовослужбовців, допоможе зберегти сім'ї та зменшить шкідливий вплив ворожих інформаційно-психологічних операцій [6].

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.04.2024).

2. Боярська-Хоменко А. В. Соціальні проблеми сімей військовослужбовців Канади / А. В. Боярська-Хоменко, А. І. Воронін. *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектора безпеки і оборони: виклики сьогодення* : зб. тез доп. I Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 20 трав. 2021 р. / Нац. акад. Нац. гвардії України ; [під ред. І. М. Трубавіної та ін.]. Харків, 2021. С. 22–24.

3. Светлічний, Ігор Валерійович, Зейкан, Ярослав Павлович. Практика проваджень в антикорупційних справах. Бюлетень законодавства і юридичної практики України. Київ : Юрінком Інтер, 2020. № 2/3. 452 с.

4. Светлічний І. В. Відновне правосуддя в протидії злочинності неповнолітніх. *Проект нового Кримінального кодексу України у вимірі верховенства права* : матеріали сателіт. заходу V Харків. міжнар. юрид. форуму, м. Харків, 21 верес. 2021 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Консулт. місія ЄС в Україні, Всеукр. асоц. кримін. права. Харків : Право, 2022. С. 118–119.

5. Особливості призову на військову службу та захисту прав призовників стали темою обговорення на круглому столі НААУ. URL: <https://unba.org.ua/news/print/7016-osoblivosti-prizovu-na-vijs-kovu-služhbu-ta-zahistu-prav-prizovnikiv-stali-temoyu-obgovorennya-na-kruglomu-stoli-naau.html> (дата звернення: 15.04.2024).

6. Профілактики та вирішення конфліктів у сім'ях військовослужбовців : методичний посібник. К. : НДЦ ГП ЗС України, 2023. 115 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-405-7-23>

НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ НОРМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОНТРАБАНДУ

Сірко Б. П.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри соціального адміністрування
та гуманітарних комунікацій
Чернівецький інститут
Міжнародного гуманітарного університету
м. Чернівці, Україна*

Контрабанда як злочин посягає на встановлений порядок переміщення деяких предметів поза митними контролем або з приховуванням від митного контролю, наносить шкоду здоров'ю людей та громадській безпеці, а у глобальному масштабі перешкоджає прогресивному розвитку економічних відносин між державами, державному суверенітету та національній економіці.

Дослідження проблем питань відповідальності за незаконне переміщення предметів, товарів через митний кордон України постійно знаходяться у полі наукових досліджень вітчизняних на зарубіжних